

## Nr 102.

Ankom till Riksdagens kansli den 9 maj 1911 kl. 4 e. m.

*Utlåtande, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtande af vissa områden från förra öfverstlöjtnantsbostället Kungs Norrby kungsgård i Östergötlands län.*

(1:a Afd.)

I en till Riksdagen den 31 nästlidna mars aflåten, till jordbruksutskottets förberedande handläggning hänvisad proposition, nr 184, har Kungl. Maj:t under återopande af bilagdt utdrag af statsrådsprotokollet öfver jordbruksärenden för samma dag föreslagit Riksdagen medgifva, att de till förra öfverstlöjtnantsbostället 10 mantal Kungs Norrby kungsgård i Brunneby socken af Östergötlands län hörande, i statsrådsprotokollet närmare angifna och med nr I—XXII betecknade lägenheter må, med undantag hvad beträffar lägenheterna Skepphus nr XII med Björklund nr XI och Herrängen nr XXI med Lilla Herrängen nr XXII af de öfver dessa lägenheter ledande, vid laga skifte afsatta vägar, hvar för sig från egendomen i vederbörlig ordning afskiljas med iakttagande, att lägenheterna nr XI och XII skola utgöra en lott, lägenheterna nr XVII och XVIII likaledes en lott samt lägenheterna nr XXI och XXII jämväl en lott, samt upplåtas enligt kungl. kungörelsen den 31 december 1909 angående förändrade grunder för åtgärder i syfte att åt mindre bemedlade och obemedlade bereda tillfälle att förvärfva egnahemslägenheter från vissa kronoegendomar och med iakttagande af de i kungl. brefvet till domänstyrelsen samma dag i fråga om tillämpningen af berörda grunder meddelade närmare bestämmelser, därvid förbehåll bör göras om rätt för lägenheten nr XIV till utfartsväg

öfver nr XIII på sätt i statsrådsprotokollet närmare angifves, hvarjämte bör uppställas i samma protokoll anmärkta förbehåll i fråga om lägenheterna nr XI och XXII.

Departementschefen har till berörda statsrådsprotokoll i detta ärende anfört följande:

»Vid en år 1908 å förra öfverstlöjtnantsbostället 10 mantal Kungs Norrby kungsgård i Brunneby socken af Östergötlands län hållen uppskattningsförrättning för förnyad utarrendering från den 14 mars 1911 af nämnda egendom, som lämnar mer än 600 kronor i årligt arrende, har förslag väckts om afsöndring och försäljning af lägenheter från egendomen.

Med underdånig skrifvelse den 7 april 1910 har domänstyrelsen underställt det väckta förslaget Eders Kungl. Maj:ts pröfning och därvid öfverlämnat instrument öfver berörda förrättning, en af förste landtmätaren Joh. Er. Linder år 1908 upprättad karta öfver egendomens inägor med beskrifning, en af kommissionslandtmätaren G. W. Müntzing samma år upprättad karta, upptagande till försäljning föreslagna lägenheter, samt öfriga till ärendet hörande handlingar.

Af handlingarna inhämtas, bland annat, följande.

Egendomen, som är belägen 0,3 mil från Borensbergs järnvägsstation och 2,3 mil från Motala, innehåller 471 hektar 82,5 ar inägor, hvartill kommer utmark, som till en del är afsatt till kronopark.

Å egendomen finnas flera torp och med innehafvarna tillhöriga hus bebyggda lägenheter. En del af dessa äro belägna söder om Göta kanal, nämligen torpen Korsbäcken, Labacken, Skepphus, Bibelhus, Skogen, Pattvik och Herrängen samt lägenheterna Björklund, Björknäs äfven kallad Björklund, Grönbacken, Brunnstorp och Lilla Herrängen.

Då nämnda torp och lägenheter vore belägna på alltför stort afstånd från hufvudgården för att lämpligen fortfarande tillhöra densamma, hvilket äfven gällde i afseende å annan på samma sida om kanalen belägen, egendomen tillhörande jord, hafva uppskattningsmännen föreslagit afsöndring och försäljning af följande lägenheter, hvilka enligt uppskattningsmännens mening sannolikt skulle blifva begärliga för småbrukare och dylika.

## Lägenheter bebyggda med innehafvarna tillhöriga hus:

Lägenhetens namn	Innehafvarens namn	Ägo- figur å Müntzings karta	A r e a l			Saluvärde (värde å ståndsskog inberäk- nad) kronor
			tomt och åker hektar	äng hektar	afrös- nings- jord hektar	
Björklund nr IX .....	fjärdingsmannen A. W. Lindh .....	31	0.50.7	— —	— —	655
Björklund nr XI, äfven kallad Björknäs.....	järnvägsarbetaren P. J. Andersson .....	54, af 55	0.05.0	— —	0.01	70
Grönbacken nr XIV .....	snickaren Anders Eriks- son .....	129, 130	0.28.5	— —	0.02.1	350
Brunnstorp nr XVII och XVIII .....	J. W. Isaksson .....	138—143	0.72.8	— —	3.01	1.245
Lilla Herrängen nr XXII	arbetaren Per Johan Jans- son .....	220, 221	0.13.1	0.08	— —	175

## Torplägenheter, bebyggda med kronan tillhöriga hus:

Torpets namn	Ägofigurer å Müntzings karta	A r e a l				Saluvärde (värde å ståndsskog inberäk- nad) kronor
		tomt och åker hektar	äng hektar	afrös- nings- jord hektar	impedi- ment hektar	
Korsbäcken nr I .....	8—24	2.42.8	0.23	2.52.0	0.04.8	2.700
Labacken nr X .....	32—49, 52, af 50 och af 51	6.35.8	2.23	2.88.5	0.06.5	4.755
Skepphus nr XII .....	56, 58—116, af 55 och af 117	7.26.5	1.82.5	12.76.8	0.05.7	6.070
Bibelhus nr XIII .....	118—128, 131, af 117	2.57.2	0.17.4	4.83.9	0.04.6	2.150
Skogen nr XVI .....	145—156 a	2.55.7	0.58.5	3.54.0	0.11.3	2.120
Pattvik nr XIX .....	165—208	9.06.6	4.88.0	11.40.8	0.19.6	10.790
Herrängen nr XXI .....	209—219, 222—225	16.23.8	1.45.4	— —	0.25.0	11.090

## Obebyggda lägenheter:

Lägenheten nr II .....	2, 3, af 6	0.34.6	0.00.9	— —	— —	355
» » III .....	4, af 6	0.33.0	0.08.0	— —	0.00.6	360
» » IV .....	5, af 6	0.26.8	0.02.8	— —	— —	300
» » V .....	25—27, af 28, af 29 och af 30	1.20.1	0.43.8	— —	0.01.6	1.215
» » VI .....	af 28, af 29 och af 30	0.18.0	0.70.9	— —	— —	990
» » VII .....	af 28, af 29 och af 30	0.08.8	0.80.0	— —	— —	655
» » VIII .....	af 29 och af 30	— —	0.71.9	— —	— —	515
» » XV .....	132—136, af 117	1.49.1	— —	2.50.0	0.02.3	1.070
» » XX .....	157—161	0.62.1	— —	— —	— —	375

Af dessa äro lägenheterna nr II—VIII samt Korsbäcken n:r I och Björklund nr IX belägna i närheten af Borensberg.

Härjante skulle enligt förslaget en del vägar afsättas för allmänt behof, nämligen ägofiguerna nr 7, 43, 53, 57, 93, 118, 137, 144 och 217 samt delar af n:r 50 och 51.

För de bebyggda lägenheterna hafva, i händelse desamma skulle finnas böra bibehållas, ansetts böra utgå följande afgälder till hufvudgården, nämligen för Björklund n:r IX 20 kronor, för Björklund n:r XI 5 kronor, för Grönbacken 15 kronor, för Brunnstorp 25 kronor, för Lilla Herrängen nr XXII 10 kronor, för Korsbäcken 170 kronor, för Labacken 200 kronor, för Skepphus 165 kronor, för Bibelhus 130 kronor, för Skogen 100 kronor, för Pattvik 260 kronor och för Herrängen nr XXI 430 kronor.

Efter emottagande af sådana förelägganden, som omförmälas i 6:te punkten af nådiga skrifvelsen till domänstyrelsen den 25 september 1896 angående bestämmelser att tjäna till efterrättelse i fråga om lägenheters upplåtande från kronans jordbruksdomäner, hafva ofvanbemälda innehafvare af de fem med dem tillhöriga hus bebyggda lägenheter förklarat sig villiga att inköpa en hvar den honom hembjudna lägenheten mot köpeskilling motsvarande saluvärdet att gäldas under loppet af 10 år med en tiondel årligen, hvarför borgen aflämnats.

Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande har biträdt uppskattningsmännens förslag.

Uti infordradt yttrande har domänintendenten i länet meddelat, att de nuvarande innehafvarna af torpen Labacken, Skepphus, Bibelhus, Skogen, Pattvik och Herrängen, nämligen G. A. Lundgren i Labacken, David Fornander i Skepphus, L. J. Larsson i Bibelhus, A. J. Andersson i Skogen, G. A. Jænsen i Pattvik samt David Andersson i Herrängen, äga sådana förutsättningar i fråga om rätt till hembud vid torpens försäljning, som omförmälas i punkt 8 af nådiga kungörelsen den 31 december 1909 angående förändrade grunder för åtgärder i syfte att åt mindre bemedlade och obemedlade bereda tillfälle att förvärfva egna hemslägenheter från vissa kronoegendomar.

I förberörda underdåniga skrifvelse har domänstyrelsen vidare anfört, att vattenfallsstyrelsen enligt yttrande, som den 4 april 1910 kommit domänstyrelsen till handa, ej haft något att mot förslaget erinra.

Domänstyrelsen har med åberopande af den närmare utredning i fråga om de till gemensamt behof föreslagna vägarna, som styrelsen låtit genom af Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande förordnad landmätare verkställa, förklarat sig anse, att uppskattningsmännens förslag borde

undergå följande ändringar, nämligen. Den del af den med ägofiguren nr 7 betecknade vägen, som ligger öster om järnvägen och har en areal af 140 kvadratmeter, borde utgå som väg och läggas till lägenheten Korsbäcken nr I, den väster om järnvägen belägna delen af vägen med en areal af 320 kvadratmeter borde säljas med samma lägenhet såsom behöflig utfartsväg därtill. Vägen nr 43 med en areal af 850 kvadratmeter borde anses såsom lägenheten n:r X Labackens enskilda tillhörighet och försäljas med denna lägenhet utan skyldighet att upplåta vägområdet till allmänt begagnande. De med ägofigurerna nr 53, 118, 137 och 144 betecknade vägar vore vid laga skifte afsatta vägar, hvarför de ej kunde beröras af försäljningen af ifrågavarande lägenheter; detsamma vore förhållandet med den skogsgata, som vore utmärkt öfver ägofigurerna nr 50 och 51, samt den med nr 217 betecknade vägen, hvilken sistnämnda vore allmän landsväg. De af ägofigurerna nr 57 och 93 upptagna vägarna, med en areal, den förra af 960 kvadratmeter och den senare af 500 kvadratmeter, borde ingå i arealen till lägenheten nr XII och borde lägenheten n:r XIV Grönbacken tillerkännas rätt till utfartsväg öfver lägenheten nr XIII i gränsen mellan ägofigurerna nr 128 och 131.

Af sagda utredning framgår vidare, att i de områden, som enligt uppskattningsmännens afsöndringsförslag lägenheten nr XI eller Björknäs skulle omfatta, ingår, såsom å Müntzings karta med blyerts angifvits, del af en vid år 1875 å Hvisselmyra m. fl. fastigheter fastställt laga skifte utlagd ägoväg för förbindelse mellan angränsande egendomen Fridensbergs ägor, midt å hvilken väg lägenhetens stugubyggnad är uppförd, att hvad lägenheterna nr XXI och XXII beträffar, den väg, som nu å marken finnes upptagen, gående å Müntzings karta från landsvägen figuren nr 217 nordost om och utefter ägofigurerna nr 222, 221 och 220 inom det Herrängen vid laga skifte å Orstorp och Herrängen tillagda ägoskifte, är å laga skifteskartan utmärkt till sin norra del på samma sätt som nu å marken, men till sin södra del såsom å Müntzings karta med blyerts är angifvet, hvarigenom lägenheten nr XXII skulle blifva helt och hållet förstörd och inkräkning jämväl ske på området för lägenheten nr XXI, samt att enligt vederbörande landtmätarens mening nu anmärkta förhållanden emellertid skulle kunna genom landtmäteriförrättning ändras, så att lägenheterna Björklund eller Björknäs nr XI samt Herrängen nr XXI och Lilla Herrängen nr XXII skulle kunna säljas såsom de å sistberörda karta finnas upptagna.

För egen del anför domänstyrelsen följande. Med afseende å hvad ofvanberörda utredning gafve vid handen kunde styrelsen icke biträda

uppskattningsmännens förslag om särskild föryttring af lägenheterna nr XI och XXII, och då styrelsen ej kunde förorda, att kronan nu för att bilda själfständiga lägenheter af desamma borde gå i författning om och bekosta utbrytning af ofvanomförmälda vägar genom ägoutbyte, som af vederbörande landtmätare torde hafva afsetts med de af honom omnämnda landtmäteriförrättningar, syntes det styrelsen, som funnit det ej vara lämpligt att bibehålla lägenheterna i kronans ägo, då ägoskiftena i öfrigt, hvarå de vore belägna, såväl till kronans fördel som för egna hems bildande kunde upplåtas, som om annan utväg ej funnes, än att lägenheterna med den del af för dem föreslagna områden, som icke upptoges af förberörda skiftesvägar, finge tilläggas angränsande lägenheter, hvilka ifrågasatts till försäljning, nämligen nr XI till nr XII och nr XXII till nr XXI. Saluvärdena å lägenheterna nr XII och XXI borde i sådant fall ökas till respektive 6,140 kronor och 11,265 kronor, hvarjämte vid försäljningen af de sålunda sammanslagna lägenheterna vederbörande ägare af byggnaderna å lägenheterna nr XI och XXII skulle förbehållas rätt att under sin lifstid, i den mån hinder af förberörda vägförhållanden ej mötte, besitta lägenheterna mot årlig afgäld, motsvarande den som af uppskattningsmännen föreslagits för det fall att lägenheterna ej komme att säljas, eller 5 kronor för nr XI och 10 kronor för nr XXII. För att för blifvande köpare af ifrågavarande lägenheter möjliggöra utbyte af skiftesvägarna, ansåge domänstyrelsen, att den norra sidan af den å Müntzings karta med röda linjer utlagda vägen i fortsättning västerut från ägofiguren n:r 53 borde utgöra gräns mot lägenheten nr X och att den del af Herrängens förberörda ägoskifte, som vore belägen invid den å samma karta utmärkta lägenheten nr XXII innanför den med streckade röda linjer angifna ägoegränsen mot Örstorp, borde ingå i försäljningen af torpet Herrängen.

Domänstyrelsen har sålunda i allo godkänt uppskattningsmännens förslag beträffande de obebyggda lägenheterna äfvensom de bebyggda lägenheterna Björklund nr IX, Grönbacken nr XIV, Skogen nr XVI, Brunnstorp nr XVII och XVIII samt Pattvik nr XIX.

Öfriga af domänstyrelsen till försäljning föreslagna lägenheter skulle bestå af följande områden:

Lägenhetens namn	Ägofigurer å Müntzings karta	Areal				Salu- värde kronor
		tomt och åker hektar	äng hektar	afrös- nings- jord hektar	impe- diment hektar	
Korsbäcken nr I .....	7—24	2.47.4	0.23	2.52	0.04.8	2,700
Labacken nr X .....	32—49, 52, af 50 och af 51	6.35.8	2.23	2.88.5	0.15	4,755
Skepphus nr XII med Björklund nr XI .....	54—116, af 50, af 51 och af 117	7.31.5	1.87.5	12.81.4	0.15.3	6,140
Bibelhus nr XIII .....	119—128, 131 och af 117	2.57.2	0.17.4	4.83.9	0.04.6	2,150
Herrängen nr XXI med Lilla Herrängen nr XXII .....	209—216, 218—225	16.36.9	1.53.4	—	0.25	11,265

Härvid är dock att märka, att från det lägenheten Skepphus nr XII med Björklund nr XI tillagda område skall undantagas den vid laga skiftet afsatta väg, som framgår öfver lägenheten, äfvensom att från lägenheten Herrängen nr XXI med Lilla Herrängen nr XXII skall undantagas den vid laga skifte afsatta väg, som framgår öfver dessa lägenheter.

Genom nådigt beslut den 18 juni 1910 har Eders Kungl. Maj:t anbefallt domänstyrelsen att ombesörja ifrågavarande kronoegendoms skötsel och vård till den 14 mars 1912.

För egen del finner jag mig i allo kunna biträda domänstyrelsens förslag om upplåtande af åtskilliga lägenheter från Kungs Norrby kungsgård till egna hem.»

Då utskottet icke funnit anledning till erinran mot Kungl. Maj:ts ifrågavarande framställning, hemställer utskottet,

att Kungl. Maj:ts förevarande proposition må vinna Riksdagens bifall.

Stockholm den 9 maj 1911.

På jordbruksutskottets vägnar:

THEODOR ODELBERG.